

fogvatartásának helyei. Hadifogságának emlékeit ceruzavázlatokon örökítette meg. Pénzszerzés céljából, gyufaszálakból elkészítette egy krasznójarszki pravoszláv templom modelljét, amely hamar gazdára talált. Fogolytársaival műkedvelő színi előadásokat szervezett, amelyekre a városból is érkezett nézőközönség. Ezekhez ő készítette a német nyelvű meghívókat és plakátokat. Szökési kísérletei eredménytelenek voltak. A fogságból 1921. október 20-án szabadult.

Hazatérésekor, korán -1921. július 18-án - elhunyt édesapját már nem találta életben. Ez részére azt is jelentette, hogy képzőművészeti főiskolai tanulmányait már nem folytathatta. Megélhetése biztosítása végett elsajátította Kolozsvárott Gárdinál a fényképész szakmát, és nagybátyjai támogatásával Tordán fényképészeti műtermet nyitott. A fényképész munkát művészi színvonalon törekedett végezni. Eredményeiről 1929-1941 között nyert oklevelek és újságközlemények tanúskodnak.

Műtermi munkája mellett tájképeket és csendéleteket festett akvarellben, néha olajban is. Torda-környéki és erdélyi kirándulásokon látottak képezték tájképeinek üde témáit. Az 1940-es bécsi döntés után, szeptemberben bezárta tordai műtermét, ideiglenesen Kolozsvárra költözött, és ott OTI biztosítási ellenőrként dolgozott. Ez a kényszerű változás egy ideig bizonytalanságot idézett elő megszokott életmódjában. 1942 tavaszán Budapestre jött, és letelepedése után 1944-ig az MFI-HUNNIA filmgyárnak és az MTI-nek dolgozott. Más munkákat is vállalt, de túlnyomóan fényképezésből biztosította megélhetését. Minden szabad idejét kirándulással és festegetéssel töltötte. Festményei iránt megnőtt az érdeklődés, és művészeti körökben is elismerésben részesült.

Kellemes társasági magatartásával nagy ismeretségi körre tett szert. Társaságokba szeretettel fogadták be. Erről sok emlékkép tanúskodik.

A második világháború vége Ausztria területén érte, és ott 1945. március 30-án angol fogságba került, ahonnan 1946 nyarán szabadult. A nyugati pályaudvarra érkezve a magyar hatóságok azonban nem engedték a szerelvényről leszállni. Annyi lehetősége volt, hogy értesítette Magda húgát és Lajos öccsét, akikkel pár szót tudott váltani. A továbbiakban az 1946. augusztus 28-án kelt orvosi igazolás szerint Debrecenbe vitték, ahonnan ismét szovjet hadifogságba került. Ez alkalommal Lettországba, Valgába vitték. Erről az utóbbi fogságról is sok ceruzavázlat maradt fenn.

A hadifogságból 1947. augusztus 30-án érkezett haza, Budapestre. Megélhetése és nyugdíjának biztosítása érdekében dekorációs munkát vállalt, de festményeinek értékesítéséből is jövedelemhez jutott.

Üde, kiváló tájképei és izlésesen megkomponált csendéletei iránt megnőtt az érdeklődés. Néhány olaj, zsírkréta és tempera-képtől eltekintve túlnyomóan akvarelllel festette képeit. Az utóbbiban kiváló ecsetkezelési technikára tett szert. Képei rendkívül gyorsan készültek. Fáradhatatlanul dolgozott életkörülményeire és időjárás viszonyokra való tekintet nélkül.

Az 1950-es évek második felében három képpel szerepelt a Műcsarnokban rendezett kiállításon, ahol ezek el is keltek.

1956 és 1958 között az Új Képzőművészeti Munkaközösség tagja. Itt zsűrizték és értékesítették képeit. A munkaközösség megszüntetése után a Képzőművészeti Alaphoz került, amellyel kezdetben elfogadható volt a viszonya. Néhány képét eladták, három akvarelljét megvették, és ezekről készített másolatait képes levelezőlapként forgalmazták. Később azonban ez a kapcsolat már nem volt felhőtlen.

Képei sok magyar családnál megtalálhatók, de számos közülük külföldre került: Erdélybe, Ausztriába, Németországba, Svájcba, Franciaországba, Svédországba, Horvátországba, Kanadába, az Egyesült Államokba, Ausztráliába, stb. Számuk emiatt bizonytalan, de jó becsléssel 500-1000 közé tehető.

A családban is maradtak képek, mert szeretettel ajándékozott családi események alkalmával. Utolsó éveiben a II. kerületi Lövőház utcában lakott.

Itt halt meg 1971. november 16-án. A képek hálás birtokosai, rokonai és ismerősei szeretettel őrzik emlékét, és gondozzák sírját a Farkasréti temetőben.

*Összeállította Tutsek János fotóművész, Csiky András unokaöccse,
elhangzott a Fővárosi Örmény Klubban 2002. június 20-án.*

* * *

Dávid Csaba

Vélt, valódi sorsom

*Családszerte mondják, hogy az én őszám...
hogy Hajasztánban, Aniban, hogy itt-ott...
De én ismerem az én őszámot:
Ecsmiadzinban faragott kő-álmot.
Most is látom, amint keresztet vés.*

*Aztán felpillant: döng a láthatár,
valamiféle horda közeleg.*

*És száll a füst, égő otthonok füstje.
Vesztett az éjszaka. Batyuban minden.
Az asszony és a sok gyermek szepeg.*

*Idegen táj. Követ kinek faragjon?
Aranyból gyűjt örménykereszteket.
Unokája földet vesz és földet tőr –
fösvény (földje van). Templom, ékszerek.*

*De az utóda, Antal úr, álmában
tán ecsmiadzini keresztet látott –
s háromszéki székely-kereszteket.
Így eshetett, hogy - őszám unokája –
apám, íróként vésett újabb álmot.*

*S az aranykereszt lett magyar nyomorrá,
születtem én - istenem, hányadik? –*

*És megint hordák füstje közeleg,
a vestett éjben bomba s vér lakik.*

*Újabb ország, batyu, nyomorúság,
zálogba kerül az aranykereszt.
Nem maradt semmi. Semmi sem maradt?*

*Uram, segíts szent vésetet csinálni
s megtalálni azt, ami elveszett.*

(1991-92)

* * *

A Szent Korona eredete

Egy újságkivágást őrzök évek óta, a magyar Szent Korona eredetéről. Számomra óriási meglepetést hozott ez a felfedezés. Idővel feledésbe merült, nem volt kivel beszélni, boncolgatni ezt a régi történetet.

Nemrég került kezembe rövid időre, eredetiben, a Németországban élő *Szigeti István*, aachen-i történész-pap könyve, *A Szent Korona titka*. Belelapozva világossá vált, feltárult egy titok, hogy az említett újságcikk szerzője honnan inspirálódott.

Már a könyv előszavában 1995 áprilisában Dr. Dankó László kalocsai érsek ezt írja: „A felfedezés olyan horderejű, hogy nemcsak a magyar, de az európai történelem részleges átírását eredményezheti.”

A Szent Korona misztériuma, őstörténete csodálatos. Napjainkban is két szóval jellemezhető: „mirabilia mundi”, a világ csodája.

Tervezője nem lehetett más, mint a rendkívüli műveltségű és képességű főpap, Világosító Szent Gergely (Lusavoritsch), ki az örmény III. Tiridates király számára készítette. Ez a felismerés szinte kínálja magát *Bauer Erzsébet* „Armenia” című, igényes könyvében (Luzern, 1985).